

Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού;

Τόμ. 1 (2018)

Πρακτικά Συνεδρίου 'Χώροι για το Παιδί ή Χώροι του Παιδιού; Όταν η συνθήκη αγωγής και εκπαίδευσης τέμνεται με την καθημερινότητα της πόλης'

Ανοιχτά Σχολεία του δήμου Αθηναίων: Ένας χώρος δημιουργίας για όλους με δράσεις πολιτισμού, εκπαίδευσης, τεχνολογίας, άθλησης

Μαρία Ηλιοπούλου (Maria Ilioroulou), Ειρήνη Χαζάπη (Irene Chazapis)

doi: [10.12681/χπ.1409](https://doi.org/10.12681/χπ.1409)

Ανοιχτά Σχολεία του δήμου Αθηναίων: Ένας χώρος δημιουργίας για όλους με δράσεις πολιτισμού, εκπαίδευσης, τεχνολογίας, άθλησης

Athens Open Schools: A creative place for everyone with recreational, cultural, educational and sports activities

Μαρία Ηλιοπούλου

Αντιδήμαρχος για Το Παιδί, Δήμος Αθηναίων

Ειρήνη Χαζάπη

Project Manager του προγράμματος ‘Ανοιχτά Σχολεία’ του Δήμου Αθηναίων

Περίληψη

Τα ‘Ανοιχτά Σχολεία’ είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα, μία πρωτοβουλία του δήμου Αθηναίων, με αποκλειστικό δωρητή το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, που ανοίγει τα σχολικά κτίρια, μετά τη λήξη της πρωινής λειτουργίας του σχολείου, δηλαδή τις απογευματινές ώρες και τα σαββατοκύριακα για τους κατοίκους της πόλης.

Τα σχολικά κτίρια, μέσω του προγράμματος, έχουν μετατραπεί σε ζωντανά κύτταρα της γειτονιάς με ψυχαγωγικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές και αθλητικές δράσεις για όλες τις ηλικίες. Οι δράσεις που προσφέρονται στα Ανοιχτά Σχολεία προτείνονται από τους φορείς της κοινωνίας πολιτών ή από ιδιώτες, επιλέγονται κατόπιν αξιολόγησης και συνδιοργανώνονται από τον φορέα υλοποίησης και τον δήμο Αθηναίων.

Το πρόγραμμα ‘Ανοιχτά Σχολεία’ έρχεται να καλύψει μία πάγια ανάγκη των σχολικών κοινοτήτων να χρησιμοποιούν τα σχολικά κτήρια μετά το πέρας των πρωινών μαθημάτων, με τη διαφορά ότι μέσω του Δήμου αυτό γίνεται με ένα συντονισμένο και ασφαλή τρόπο. Σε μία πόλη, όπως η Αθήνα, ή σε άλλες ελληνικές πόλεις που δεν έχουν συμπεριλάβει στον αστικό σχεδιασμό δημόσιους χώρους για τα παιδιά, το ασφαλές σχολικό προαύλιο αξιοποιείται και γίνεται χώρος ελεύθερου ή οργανωμένου παιχνιδιού με τη συνοδεία και επίβλεψη ενηλίκων.

λέξεις-κλειδιά: Ανοιχτά Σχολεία, Δήμος Αθηναίων, Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος, δράσεις, εκπαίδευση, πολιτισμός, άθληση, τεχνολογία, ανοιχτά προαύλια, ελεύθερο ή οργανωμένο παιχνίδι, γειτονιά, σχολική κοινότητα, τοπική κοινότητα, ανοιχτό κάλεσμα, κοινωνία πολιτών.

Maria Piopoulou

Vice Mayor for The Child – Municipality of Athens

Irene Chazapis

Project manager, “Open Schools” – Municipality of Athens

Abstract

“Open Schools” is an innovative program, initiated by the Municipality of Athens, which opens up school premises, after the morning school session, during the afternoon hours and on weekends, for the benefit of the neighborhood. The initiative is run thanks to the exclusive donation of the Stavros Niarchos Foundation.

Based on this program, the school buildings are converted into living cells of the neighborhood with recreational, cultural, educational and sports activities for all age groups. The activities available at “Open Schools” are proposed by either organizations

or individuals and are then selected through a specific evaluation process and co-organized by the organization and the Municipality.

The “Open Schools” program takes care of a long-standing need of educational communities to use the school buildings after the morning session is over. In addition, the program ensures that through the Municipality this is implemented and coordinated properly. In a city like Athens, or in other cities in Greece, where urban planning has not taken into consideration the need of open and public spaces; the protected schoolyard can be used for the benefit of children and teenagers under the supervision of parents / adults.

keywords: Open Schools, Municipality of Athens, Stavros Niarchos Foundation, activities, education, culture, sports, technology, open school yards, playing - games, neighborhood, school community, local community, open call, civil society.

Τα ‘Ανοιχτά Σχολεία’ είναι ένα καινοτόμο πρόγραμμα, μία πρωτοβουλία του δήμου Αθηναίων, που ανοίγει τα σχολικά κτίρια, μετά τη λήξη της πρωινής λειτουργίας του σχολείου, δηλαδή τις απογευματινές ώρες και τα σαββατοκύριακα για τους κατοίκους της πόλης.

Τα σχολικά κτίρια, μέσω του προγράμματος, έχουν μετατραπεί σε ζωντανά κύτταρα της γειτονιάς με ψυχαγωγικές, πολιτιστικές, εκπαιδευτικές και αθλητικές δράσεις για όλες τις ηλικίες. Οι δράσεις που προσφέρονται στα ‘Ανοιχτά Σχολεία’ προτείνονται από τους φορείς της κοινωνίας πολιτών ή από ιδιώτες, επιλέγονται κατόπιν αξιολόγησης και συνδιοργανώνονται από τον φορέα υλοποίησης και τον Δήμο.

Το πρόγραμμα ‘Ανοιχτά Σχολεία’ έρχεται να καλύψει μία πάγια ανάγκη των σχολικών κοινοτήτων να χρησιμοποιούν τα σχολικά κτήρια μετά το πέρας των πρωινών μαθημάτων, με τη διαφορά ότι μέσω του Δήμου αυτό γίνεται με ένα συντονισμένο και ασφαλή τρόπο.

Επιπλέον το πρόγραμμα στοχεύει και έχει επιτύχει να διευρύνει την γκάμα των προσφερόμενων δράσεων, να απευθυνθεί σε μεγαλύτερο κοινό, αγγίζοντας και τοπική εκτός από τη σχολική κοινότητα, και να μετατρέψει το σχολικό κτίριο σε ένα πνευματικό – πολιτιστικό – κοινοτικό κέντρο συνάντησης και δημιουργίας.

Σε μία πόλη, όπως η Αθήνα, αλλά και σε άλλες ελληνικές πόλεις που δεν έχουν συμπεριλάβει στον αστικό σχεδιασμό δημόσιους χώρους για τα παιδιά, το ασφαλές σχολικό προαύλιο αξιοποιείται και γίνεται χώρος ελεύθερου ή οργανωμένου παιχνιδιού με τη συνοδεία και την επίβλεψη ενηλίκων.

Ταυτόχρονα το φωτισμένο προαύλιο και οι αίθουσες που φιλοξενούν δράσεις δίνουν ζωή στο σχολείο, αποτρέποντας βανδαλισμούς ή τη χρήση ναρκωτικών, δημιουργώντας μία νέα περιοχή-ζώνη ασφάλειας για την κάθε γειτονιά. Τα παιδιά χρησιμοποιούν το οικείο προαύλιο, βλέπουν το σχολείο τους διαφορετικά ενώ οι έφηβοι βρίσκουν ενδιαφέρον στον χορό ή στον αθλητισμό.

Το πρόγραμμα ξεκίνησε πιλοτικά τη σχολική χρονιά 2015-2016, ενώ από το καλοκαίρι του 2016 υλοποιείται με αποκλειστικό δωρητή το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος σε 25 σχολικά κτίρια μοιρασμένα στις 7 δημοτικές κοινότητες της Αθήνας. Από το καλοκαίρι του 2016 σε περισσότερες από 210 δράσεις οι συμμετέχοντες ξεπερνούν τα 13.000 άτομα, αριθμός που αυξάνεται συνεχώς χάρη στην πρωτοτυπία του προγράμματος να προσφέρει ένα ευρύ, σύγχρονο και ποικίλο πρόγραμμα δραστηριοτήτων.

Οι δράσεις περιλαμβάνουν ενδεικτικά:

- Εργαστήρια Ρομποτικής
- Εκμάθηση Zumba
- Ορχήστρα Κρουστών από ανακυκλώσιμα υλικά
- Μαθήματα BeatBox
- Εργαστήρια Ραπτικής
- Αθλήματα στην αυλή
- Σεμινάρια Βιώσιμης Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας
- Εργαστήρια Μαγειρικής
- Κοινωνικό Φροντιστήριο
- Σεμινάρια Α΄ Βοηθειών
- Θεατρικό Παιχνίδι
- Κηπουρική

Παρόλο που τα παιδιά παραμένουν οι κυρίως ωφελούμενοι του προγράμματος αποτελεί προστιθέμενη αξία στην εδραίωση του προγράμματος η προσφορά δράσεων για όλες τις ηλικίες και για ολόκληρη την οικογένεια, είτε συμμετέχοντας όλοι μαζί, είτε παρακολουθώντας διαφορετικές δράσεις την ίδια ώρα.

Κλειδί στην επιτυχία της πρωτοβουλίας είναι ότι έχει επιτευχθεί ο συντονισμός του εκπαιδευτικού προσωπικού των σχολείων, των Συλλόγων Γονέων και Κηδεμόνων, των Σχολικών Επιτροπών, του Δήμου μέσω της Αντιδημαρχίας για το Παιδί και σε συνεργασία με αρμόδια, μη αμειβόμενη, ορισμένη από τον Δήμαρχο, Ομάδα Εργασίας που αξιολογεί τις προσφερόμενες δράσεις ως προς το παιδαγωγικό περιεχόμενο.

Το πρόγραμμα προσεγγίζει ολοκληρωμένα το άνοιγμα των σχολείων καλύπτοντας αστική ευθύνη, φύλαξη, καθαριότητα, λειτουργικά έξοδα, αντιμετώπιση μικρών ζημιών ώστε σε τίποτα να μην επιβαρύνεται ή εμποδίζεται η πρωινή λειτουργία του σχολείου. Επιπλέον έχει δημιουργήσει απαραίτητα εργαλεία όπως είναι η ιστοσελίδα του προγράμματος στην οποία, μέσω ειδικών λογισμικών που δημιουργήθηκαν για το σκοπό αυτό, οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αναζητήσουν τις δράσεις που επιθυμούν, να δηλώσουν συμμετοχή αλλά και οι υποψήφιοι συνεργαζόμενοι να υποβάλουν πρόταση για δράση ηλεκτρονικά. Σημαντικό εργαλείο για την αξιολόγηση του προγράμματος, εκτός από την επίβλεψη και την παρακολούθηση, είναι οι φόρμες συμμετοχής και αξιολόγησης και το παρουσιολόγιο. Ανάμεσα στα 25 Ανοιχτά Σχολεία γίνεται ανταλλαγή καλών πρακτικών και επιτυχημένων δράσεων, και καθώς υπάρχει ευελιξία, οι δράσεις κατά τη διάρκεια υλοποίησής τους δύνανται να ανασταλούν εάν δεν πληρούν τα συμφωνηθέντα κριτήρια ή/και εάν η συμμετοχή σε αυτές είναι μη επαρκής. Αντίθετα, επιδιώκεται η επανάληψη ή/και επέκταση των επιτυχημένων δράσεων.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι οι προσφερόμενες δράσεις είναι δωρεάν και δεν υπάρχει διάκριση ή προϋπόθεση στο δικαίωμα συμμετοχής. Από το σχεδιασμό του προγράμματος, εξυπακούεται, επίσης, ότι οι δράσεις απαντούν σε πραγματικές κοινωνικές ανάγκες για όλες τις ειδικές ομάδες στόχου: πρόσφυγες, μετανάστες, ΑΜΕΑ, παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, άτομα με κινητικές αναπηρίες, έγκυες μητέρες, εγγόνια με παππούδες, γονείς, εφήβους, ενήλικες και παιδιά και με τον τρόπο αυτό τα Ανοιχτά Σχολεία μετατρέπονται ουσιαστικά σε χώρο δημιουργίας για όλους.

Δράσεις

Το άνοιγμα των προαυλίων ήταν το πρώτο βήμα στο καινοτόμο αυτό εγχείρημα και η προσφορά δωρεάν δράσεων ήταν ο δρόμος για να εξασφαλιστεί τόσο η προσέλευση όσο και η ενεργός συνάντηση των ανθρώπων της γειτονιάς. Το πρόγραμμα ‘Ανοιχτά Σχολεία’ του δήμου Αθηναίων εμπνεύστηκε από τις δράσεις που πραγματοποιούν παραδοσιακά οι Σύλλογοι γονέων και διδασκόντων στα σχολεία.

Η διαδικασία επιλογής δράσεων βασίζεται σε ανοιχτό κάλεσμα που απεύθυνε ο δήμος Αθηναίων μέσω της Αντιδημαρχίας για το Παιδί προς όλους τους φορείς της κοινωνίας πολιτών αλλά και προς ιδιώτες προκειμένου να υποβάλουν πρόταση για δράσεις, είτε επρόκειτο για επιτυχημένες δράσεις που πραγματοποιούσαν είτε για δράσεις που επιθυμούσαν να τολμήσουν αλλά δεν έβρισκαν το χώρο, τους ωφελούμενους και το υποστηρικτικό πλαίσιο. Από την έναρξη υλοποίησης του προγράμματος έχουν ολοκληρωθεί δύο ανοιχτές προσκλήσεις και δύο θεματικές για την υλοποίηση δράσεων στο πλαίσιο της ανάδειξης από το δήμο Αθηναίων του Μήνα Μαρτίου ως Μήνα Εξοικείωσης με την Αναπηρία και για δράσεις με πρωταγωνιστή το «βιβλίο» υποστηρίζοντας την Αθήνα – Παγκόσμια Πρωτεύουσα για το Βιβλίο 2018 από την UNESCO. Είναι γεγονός ότι το θεματικό κάλεσμα διευκολύνει τους φορείς και τους κατευθύνει να υποβάλουν προτάσεις. Το θεματικό κάλεσμα επιτρέπει και την ανάπτυξη καινοτομίας στις δράσεις το οποίο είναι επιθυμητό και λαμβάνει θετικά σχόλια στις αξιολογήσεις. Σημειώνεται ότι το ανοιχτό κάλεσμα παραμένει ανοιχτό καθ’ όλη τη διάρκεια του έτους όμως ανακοινώνονται ημερομηνίες προθεσμίας για υλοποίηση δράσεων σε συγκεκριμένες περιόδους. Όλες οι προτάσεις αξιολογούνται παιδαγωγικά ως προς το περιεχόμενο από ειδική ομάδα εργασίας η οποία έχει συσταθεί με απόφαση του δημάρχου Αθηναίων, και αποτελείται από πανεπιστημιακούς, σχολικούς συμβούλους και εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων με εμπειρία των σχολείων της Αθήνας. Τα μέλη της είναι:

- Μαρία Δημοπούλου, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής εκπαίδευσης της Α’ Διεύθυνσης Π.Ε. Αθηνών
- Αγνή Ζακοπούλου, φιλόλογος – ψυχοπαιδαγωγός, Καθηγήτρια εφαρμοσμένης παιδαγωγικής στο Τμήμα Προσχολικής Αγωγής του ΑΤΕΙ Αθήνας
- Κώστας Κοντογιάννης, Διευθυντής Β΄θμιας, 1ο Πρότυπο Πειραματικό Σχολείο Αθήνας
- Στέλιος Κρασσάς, Σχολικός Σύμβουλος 32ης Περιφερειακής Δημοτικής Εκπαίδευσης Αθηνών
- Παναγιώτης Πήλιουρας, Σχολικός Σύμβουλος 2ης Περιφερειακής Δημοτικής Εκπαίδευσης Αθηνών
- Μαρία Σφυρόερα, Επίκουρη Καθηγήτρια στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα ΤΕΑΠΗ, Γνωστικό αντικείμενο: Παιδαγωγική της Διδακτικής Πράξης
- Πέτρος Χαραβιτσίδης, Διευθυντής Α΄θμιας, 132ο Δημοτικό Σχολείο Αθήνας

Η Ομάδα Εργασίας, μετά από ατομική μελέτη και διαλογική συζήτηση μεταξύ των μελών της αποφασίζει για το αν μία πρόταση μπορεί να υλοποιηθεί στο πλαίσιο του προγράμματος ‘Ανοιχτά Σχολεία’. Επιπλέον η Ομάδα Εργασίας προσεγγίζει συνολικά τις προσφερόμενες δράσεις και αποφασίζει βάσει της φιλοσοφίας του προγράμματος το οποίο εστιάζει στην ψυχαγωγία, στις ευκαιρίες γνώσης με νέες καινοτόμες θεματικές, σε πρωτοβουλίες της γειτονιάς και σε κινήσεις πολιτών που στοχεύουν στην αύξηση

του πολιτισμικού κεφαλαίου και στην ευαισθητοποίηση σε συγκεκριμένα θέματα που απασχολούν την αθηναϊκή κοινωνία.

Προσθετικά αξίζει να αναφερθεί ότι επιλέγονται δράσεις στις οποίες δε δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο πρωινό πρόγραμμα καθώς σε καμία περίπτωση οι δράσεις του προγράμματος 'Ανοιχτά Σχολεία' δεν υποκαθιστούν το σχολείο. Εξυπακούεται, ότι στο πλαίσιο του προγράμματος δεν υλοποιούνται θεραπείες. Υπάρχει ανοιχτό κανάλι επικοινωνίας τόσο με τον φορέα που θα υλοποιήσει τη δράση όσο και με τις σχολικές και τοπικές κοινότητες προκειμένου να ταιριάζουν οι δράσεις στα σχολεία. Οι Διευθυντές, οι Σύλλογοι Γονέων αλλά και οι συμμετέχοντες σε κάθε γειτονιά έχουν εκφράσει τις επιθυμίες τους για το είδος των προσφερόμενων δράσεων που θα ήθελαν να υλοποιηθούν στα σχολεία σε ειδικές εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν στα Ανοιχτά Σχολεία κατά την έναρξη της σχολικής χρονιάς ενώ λαμβάνεται υπόψη και η εμπειρία των φορέων σε συγκεκριμένες γειτονιές. Προσθετικά στις φόρμες συμμετοχής σε δράσεις οι συμμετέχοντες συμπληρώνουν ειδικό πεδίο με τι άλλες δράσεις θα ήθελαν να παρακολουθήσουν.

Όταν ολοκληρωθεί το πρόγραμμα προτεινόμενων δράσεων ενημερώνονται οι Διευθυντές και οι Σχολικές Επιτροπές προκειμένου να διατυπώσουν τη γνώμη τους. Εν συνεχεία η τελική εισήγηση από την Ομάδα Εργασίας κατατίθεται στο Δημοτικό Συμβούλιο το οποίο θα δώσει την τελική έγκριση.

Οι δράσεις που προσφέρονται είναι δωρεάν και ανοιχτές σε όλους και οι ενδιαφερόμενοι αρκεί να κάνουν κράτηση θέσης προκειμένου να την παρακολουθήσουν. Τηρείται σειρά προτεραιότητας ενώ υπάρχει και λίστα αναμονής επομένως αν υπάρχει αριθμός ατόμων που θέλουν να παρακολουθήσουν τη δράση τότε δημιουργείται νέο τμήμα. Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος οι δράσεις να απευθύνονται σε όλους το πρόγραμμα είναι ανοιχτό και σε συνεχή επικοινωνία με φορείς της κοινωνίας πολιτών που υλοποιούν δράσεις και με εξειδικευμένο κοινό στόχου προβάλλοντας πάντα τη συνοχή και την διάδραση προκειμένου να υπάρχει ενεργός συνύπαρξη και ένταξη όλων των κοινωνικών ομάδων. Παρόλα αυτά υπάρχουν όμως δράσεις που είναι εξειδικευμένες για ειδικές ομάδες στόχου, όπως ήδη αναφέρθηκαν: πρόσφυγες, μετανάστες, ΑΜΕΑ, παιδιά στο φάσμα του αυτισμού, άτομα με κινητικές αναπηρίες, έγκυες μητέρες, εγγόνια με παππούδες, γονείς, εφήβους, ενήλικες και παιδιά.

Πλαίσιο Λειτουργίας

Το πρόγραμμα Ανοιχτά Σχολεία του δήμου Αθηναίων υποστηρίζει το άνοιγμα των σχολείων με έναν ασφαλή και συντονισμένο τρόπο καθώς υπάρχει ένα ορισμένο πλαίσιο λειτουργίας. Πριν περιγραφεί το πλαίσιο λειτουργίας χρειάζεται να αναφερθεί ότι στο πρόγραμμα συμμετέχουν 25 σχολεία. Προκειμένου να επιλεγούν τα 25 σχολεία ελήφθησαν υπ' όψιν πολλά στοιχεία όπως οι υποδομές του σχολείου, δηλαδή να έχει τους κατάλληλους χώρους που να μπορούν να φιλοξενήσουν δράσεις τις απογευματινές ώρες. Το σχολείο να είναι ήδη «ανοιχτό», δηλαδή η σχολική κοινότητα να υλοποιεί μέσω του συλλόγου διδασκόντων ή του συλλόγου γονέων δράσεις κατά τις απογευματινές ώρες δηλαδή να αξιοποιούσε το σχολικό κτήριο προς όφελος των παιδιών και των γονέων. Επίσης η τοποθεσία των σχολείων, δηλαδή να βρίσκονται σε κεντρικό δρόμο, πεζόδρομο ή πλατεία ή κοντά στο κέντρο της γειτονιάς. Επίσης τα Ανοιχτά Σχολεία είναι διασκορπισμένα γεωγραφικά στις 7 δημοτικές κοινότητες

προκειμένου να συμμετέχουν στις δράσεις όσο το δυνατόν περισσότεροι Αθηναίοι ή επισκέπτες της πόλης. Τέλος τα προβλήματα βανδαλισμών σε κάποιες περιοχές που τα Ανοιχτά Σχολεία τόσο με το φωτισμό όσο και με το γεγονός ότι παραμένουν ανοιχτά για δράσεις έχουν περιορίσει.

Εφόσον επιλέχθηκαν τα σχολεία, το επόμενο σημαντικό βήμα για τη λειτουργία του προγράμματος ήταν η υλοποίηση κάποιων τεχνικών έργων σε αυτά ώστε να είναι πλήρως λειτουργικά. Αδιαμφισβήτητα ο σχεδιασμός υλοποίησης τεχνικών έργων ήταν ακόμα ένα κριτήριο για την επιλογή των σχολείων. Επτά από τα 25 σχολεία συμμετείχαν και στο πρόγραμμα «Έτσι Μαθαίνω Καλύτερα» οπότε έγινε συνολική παρέμβαση στο σχολικό κτήριο με την ενεργή συμμετοχή των μελών της σχολικής κοινότητας. Το «Έτσι Μαθαίνω Καλύτερα» είναι ένα διεπιστημονικό πρόγραμμα ποιοτικής αναβάθμισης του σχολικού χώρου και της εκπαιδευτικής διαδικασίας το οποίο σχεδιάστηκε και υλοποιείται από το Εργαστήριο Μεταβαλλόμενων Ευφών Περιβαλλόντων (TUC TIE Lab) του Πολυτεχνείου Κρήτης. Στα υπόλοιπα 18 πραγματοποιήθηκαν εργασίες στους χώρους που χρησιμοποιεί το πρόγραμμα δηλαδή στις τουαλέτες, στις αίθουσες και στο προαύλιο με σημαίνοντα χαρακτηριστικά έργα την τοποθέτηση κλιματιστικών ώστε να μην απαιτείται να ανάβει το κεντρικό σύστημα θέρμανσης τους χειμερινούς μήνες αλλά και να μπορούν να ανοίγουν και τους θερινούς μήνες. Για να γίνει αντιληπτή η παρέμβαση με τα τεχνικά έργα αξίζει να αναφερθούν η αλλαγή ταρτάν, η αλλαγή σε επαγγελματικές μπασκέτες μεγαλύτερης αντοχής σε κάποια σχολεία, νέα γήπεδα σε κάποια προαύλια κλπ.

Σε σχέση με το πλαίσιο λειτουργίας τον Νοέμβριο 2016 πραγματοποιήθηκε κατόπιν πρόσκλησης της Αντιδημάρχου για το Παιδί συνάντηση με τους Διευθυντές των 25 Σχολείων που συμμετέχουν στο πρόγραμμα με στόχο να συζητηθεί και να συνδιαμορφωθεί το πλαίσιο λειτουργίας των Ανοιχτών Σχολείων. Τη συνάντηση αυτή ακολούθησε και νέα συνάντηση με τους Συλλόγους Γονέων και Κηδεμόνων προκειμένου να ενσωματωθούν στο πλαίσιο λειτουργίας οι ιδέες τους αλλά και να αντιμετωπιστούν οι ανησυχίες τους.

Σε κάθε Ανοιχτό Σχολείο υπάρχει φύλακας-επιστάτης από το πρόγραμμα 'Ανοιχτά Σχολεία' ο οποίος/η οποία ανοίγει το προαύλιο και το κλείνει το βράδυ, ανοίγει και κλείνει τις αίθουσες όταν γίνεται χρήση τους για δράσεις και βρίσκεται συνεχώς στο χώρο του σχολείου ώστε να επιβλέπει την ομαλή διεξαγωγή του προγράμματος. Η βάρδια του φύλακα-επιστάτη διαρκεί έως τις 22.00 τις καθημερινές και 20.00 τα Σαββατοκύριακα, ώστε να υπάρχει ο απαραίτητος χρόνος για να εκκενώσει τον χώρο, να ανοίξει τις αίθουσες για τις υπηρεσίες καθαρισμού, να κλείσει τα φώτα. Σε κάθε Ανοιχτό Σχολείο υπάρχει καθαριστής/καθαρίστρια ο οποίος καθαρίζει τους χώρους που χρησιμοποιούνται ώστε το σχολείο να παραδίδεται καθαρό για την πρωινή του λειτουργία. Το πρόγραμμα έχει προβλέψει ότι τυχόν ζημιές που προκλήθηκαν στο πλαίσιο του προγράμματος Ανοιχτά Σχολεία αποκαθίστανται άμεσα, ενώ είναι σε ισχύ συμβόλαιο αστικής ευθύνης. Το πλαίσιο λειτουργίας εγκεκριμένο από τη σχολική κοινότητα είναι ο βασικός οδηγός του προγράμματος, και παραμένει ανοιχτό σε εισηγήσεις προκειμένου να επιτευχθεί η εύρυθμη λειτουργία του προγράμματος.

Εκτός από το πλαίσιο λειτουργίας είναι σημαντικό να αναφερθούμε σε βασικά εργαλεία τα οποία υποστηρίζουν το πρόγραμμα. Για τις δράσεις του προγράμματος έχει δημιουργηθεί μία απλή και εύχρηστη ιστοσελίδα με γενικές πληροφορίες για το πρόγραμμα, έναν χάρτη με τα σχολεία, πληροφορίες για τις δράσεις και για το ανοιχτό κάλεσμα υποβολής προτάσεων, φωτογραφίες από τις δράσεις, φόρμα επικοινωνίας κλπ με δύο βασικές εφαρμογές. Στην ιστοσελίδα έχει ενσωματωθεί το λογισμικό κράτησης

θέσης το οποίο επιτρέπει εύκολα στον χρήστη να περιηγηθεί στη λίστα των προσφερόμενων δράσεων, να επιλέξει με βάση την περιοχή/Ανοιχτό Σχολείο, την κατηγορία της δράσης (ψυχαγωγία, άθληση, πολιτισμός, εκπαίδευση), την ηλικιακή ομάδα (0-12, 12-18, 18+,0-99) και να εγγραφεί στη δράση που επέλεξε. Ο χρήστης ενημερώνεται με email για την εγγραφή του και με αναλυτικές πληροφορίες για την τοποθεσία και τις ώρες των εργαστηρίων που πρόκειται να παρακολουθήσει. Επίσης στην ιστοσελίδα είναι ενσωματωμένο το λογισμικό υποβολής και αξιολόγησης πρότασης. Οι φορείς ή οι ιδιώτες που έχουν μία ιδέα, μία πρόταση για κάποια δράση που θα μπορούσε να λάβει χώρα στο πλαίσιο του προγράμματος μπορούν να υποβάλουν ηλεκτρονικά αίτηση αλλά και να παρακολουθούν τη διαδικασία αξιολόγησης. Μέσα από το λογισμικό έχει προβλεφθεί να μεταφέρονται όλες οι απαραίτητες πληροφορίες εφόσον λάβει έγκριση μέσα από τη φόρμα και να δημοσιεύεται ως προσφερόμενη δράση. Οι προτάσεις για τις δράσεις κατατίθενται ηλεκτρονικά και τα μέλη της Ομάδας Εργασίας έχουν ιδιωτική πρόσβαση προκειμένου να αξιολογούν.

Σημειώνεται ότι λόγω του γεγονότος ότι δεν είναι εξασφαλισμένη η πρόσβαση στο διαδίκτυο για όλες τις μερίδες πληθυσμού το πρόγραμμα λειτουργεί καθημερινά και ένα τηλεφωνικό κέντρο που προσφέρει ακριβώς τις ίδιες πληροφορίες με την ιστοσελίδα, δηλαδή μπορεί ο ενδιαφερόμενος να καλεί και να ενημερώνεται για τις δράσεις που τον ενδιαφέρουν και να κάνει κράτηση θέσης. Ταυτόχρονα το τηλεφωνικό κέντρο εξυπηρετεί και καθοδηγεί για την εγγραφή κάθε ενδιαφερόμενο προκειμένου να εξοικειωθεί με την ιστοσελίδα και να εγγραφεί μόνος του την επόμενη φορά.

Εκτός από τα παραπάνω εργαλεία υπάρχει η φόρμα συμμετοχής όσων συμμετέχουν στις δράσεις και το παρουσιολόγιο, στους όρους συνεργασίας που υπογράφονται από τον φορέα που υλοποιεί τη δράση και στα εσωτερικά εργαλεία της ομάδας διαχείρισης προκειμένου να παρακολουθεί την εύρυθμη λειτουργία των δράσεων και αυτά είναι η διαδικασία παρακολούθησης που περιλαμβάνει επισκέψεις στα σχολεία και συγγραφή σχετικής αναφοράς, οι σημειώσεις που διατηρούν καθημερινά οι φύλακες προκειμένου να διασταυρώνονται τα στοιχεία με αυτά της ομάδας διαχείρισης και των φορέων υλοποίησης και τέλος οι φόρμες αξιολόγησης των δράσεων από τους συμμετέχοντες αλλά και οι φόρμες αξιολόγησης των φορέων προς την ομάδα διαχείρισης και αντίστροφα οι φόρμες αξιολογήσεις της ομάδας προς τους φορείς.

Όλα τα ανωτέρω μαζί με τα στατιστικά στοιχεία που διατηρεί το ηλεκτρονικό σύστημα εγγραφών, αλλά και το τηλεφωνικό κέντρο αξιολογούνται και συνυπολογίζονται τόσο για την ανταλλαγή καλών πρακτικών σε κάθε γειτονιά όσο και για τον επαναπροσδιορισμό των αναγκών και στόχων που θέτει το πρόγραμμα.

Το επικοινωνιακό πλάνο έχει στόχο την ενημέρωση για το πρόγραμμα λαμβάνοντας υπόψη ιδιαιτέρως τις γειτονιές με μειωμένη πρόσβαση στο διαδίκτυο. Έχει αποδειχθεί ότι η ενημέρωση των τοπικών κοινοτήτων για το πρόγραμμα περνά μέσα από τις σχολικές κοινότητες όπου λαμβάνονται υπόψη τα επιμέρους χαρακτηριστικά των ομάδων και υπο-ομάδων στόχου τα οποία είναι κρίσιμα για την προσέγγισή τους. Παραδείγματα: σε 3 από τα 25 σχολεία αρκετοί γονείς δεν μιλούν ελληνικά και χρειάζεται μετάφραση των ανακοινώσεων τουλάχιστον στα αγγλικά, στα Γυμνάσια δεν είναι ενεργοί οι Σύλλογοι Γονέων και είναι προτιμότερη η επικοινωνία με τα 15 μελή συμβούλια των μαθητών.

Η καλή έξωθεν μαρτυρία και η διάδοση της πληροφορίας από στόμα σε στόμα αποτέλεσαν βασικό πυλώνα του επικοινωνιακού πλάνου αντάξιου άλλων εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν όπως η ιστοσελίδα www.athensopenschools.gr, τα δημοσιεύματα σε μέσα ενημέρωσης, οι συνεντεύξεις σε ραδιόφωνα και τηλεόραση, τα

μέσα κοινωνική δικτύωσης F: @athensopenschools, TW: @ath_openschools, Inst: @athensopenschools, οι αφίσες στα Ανοιχτά Σχολεία. Οι αφίσες αποστέλλονται ηλεκτρονικά σε όλα τα σχολεία της Αθήνας και τους συλλόγους γονέων, υπάρχει μηνιαίο ενημερωτικό ηλεκτρονικό δελτίο και στοχευμένη ηλεκτρονική ενημέρωση για ειδικές δράσεις με εξειδικευμένη ομάδα στόχου

Δείκτες Αξιολόγησης

Το πρόγραμμα Ανοιχτά Σχολεία του δήμου Αθηναίων ετοιμάζεται για την τρίτη χρονιά λειτουργίας έχοντας περάσει από τις «τάξεις» του περισσότεροι από 13.000 ωφελούμενοι σε 213 διαφορετικές δράσεις.

Αν αναλύσουμε σε βάθος τα στατιστικά στοιχεία που προκύπτουν εξετάζοντας επωφελούμενους και δράσεις, προκύπτουν κάποια πολύ σημαντικά αποτελέσματα που εν πολλοίς τεκμηριώνουν την επιτυχία αλλά και την αποτελεσματικότητα του προγράμματος 'Ανοιχτά Σχολεία'. Κοιτώντας προσεκτικά τα στατιστικά στοιχεία με τον αριθμό ωφελούμενων ανά κατηγορία δράσης σε κάθε σχολείο διαπιστώνουμε ότι την πρώτη θέση με τους περισσότερους ωφελούμενους κατέχει η αναβαθμισμένη περιοχή της Πλάκας και την δεύτερη η υποβαθμισμένη της Πλατείας Βάθης, πράγμα που αποδεικνύει την πολυπρόσωπη και άκρως δημοκρατική φύση του προγράμματος να μπορεί να εμπεριέχει κάτω απ' την ομπρέλα του ένα ευρύ φάσμα ανθρώπων με διαφορετικά οικονομικά, κοινωνικά και πολιτισμικά κριτήρια. Από τις Φόρμες αξιολόγησης προκύπτει η μεγάλη επιτυχία του προγράμματος και η δήλωση σε συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων ότι θα ήθελαν να συμμετάσχουν και σε άλλη δράση στο μέλλον αποδεικνύει ότι το πρόγραμμα 'Ανοιχτά Σχολεία' προσφέρει στους Αθηναίους μία εναλλακτική πηγή ψυχαγωγίας και γνώσης. Από τις αναφορές στα τετράδια των φυλάκων προκύπτει ότι τα παιδιά της γειτονιάς αλλά και οι γονείς έχουν βρει ένα νέο χώρο έκφρασης και δημιουργίας αφού σταδιακά ο αριθμός των οικογενειών που αξιοποιούν το ανοιχτό προαύλιο ολοένα και αυξάνεται με μέσο όρο τα σαββατοκύριακα σε κάποια Ανοιχτά Σχολεία να περνούν περισσότερο από 300 άτομα.

Με το πρόγραμμα 'Ανοιχτά Σχολεία' συνεργάστηκαν περισσότεροι από 100 φορείς και ιδιώτες για την υλοποίηση των δράσεων. Τέλος στους δείκτες αξιολόγησης είναι απαραίτητο να αναφερθεί το γεγονός ότι το πρόγραμμα Ανοιχτά Σχολεία του δήμου Αθηναίων αποτελεί έργο προτεραιότητας για τον Δήμαρχο και έχει ήδη ενταχθεί τόσο στον Οργανισμό του Δήμου όσο και στο επιχειρησιακό του πρόγραμμα. Η επιτυχία του προγράμματος έχει πανελλαδικό αντίκτυπο καθώς εκδηλώνεται ενδιαφέρον να ανοίξουν τα σχολεία τους και άλλοι Δήμοι της Ελλάδας.

Επίλογος

Το πρόγραμμα 'Ανοιχτά Σχολεία' είναι μια πρωτοβουλία που έχουν αγκαλιάσει οι κάτοικοι της Αθήνας. Παρά το μικρό χρονικό διάστημα που λειτουργεί έχει κερδίσει ήδη θερμούς υποστηρικτές τους γονείς που βρίσκουν μία διέξοδο δημιουργικής και ουσιαστικής απασχόλησης για τα παιδιά τους, τους ενήλικες που αρέσκονται να επιστρέφουν στα θρανία για ειδικές γνώσεις και καλλιέργεια του σώματος και του πνεύματος και για τα παιδιά που μεταξύ άλλων βρίσκουν ελεύθερο χώρο για παιχνίδι και ποδήλατο στις πυκνοκατοικημένες γειτονιές της πόλης. Με τα Ανοιχτά Σχολεία

αναβιώνει ο θεσμός της γειτονιάς και όλοι αντιμετωπίζουν το σχολείο αλλιώς, με έναν οικείο, ευχάριστο και σε κάποιες περιπτώσεις εξιδανικευμένο τρόπο.